

24.01.22

Norske Kvinners Sanitetsforenings innspill til helse- og omsorgsdepartementet om Statsbudsjettet 2023

Norske Kvinners Sanitetsforening (N.K.S.) er Norges største kvinneorganisasjon og representerer over 43 000 medlemmer og 600 lokalforeninger. Vi er en betydelig samfunnsaktør som eier og driver 44 virksomheter innenfor et stort mangfold av helse- og sosialinstitusjoner og tjenester. I tillegg er vi en av de fremste bidragsyterne på forskning innen kvinnehelse. Vi ønsker å dele vårt innspill inn i tre kategorier:

- Samfunnets ansvar for å sikre kvinners helse og likeverdige helsetjenester
- Norske Kvinners Sanitetsforenings bidrag til å sikre kvinners helse og likeverdige helsetjenester
- Frivillige organisasjoners bidrag til å sikre trygge lokalsamfunn gjennom frivillig helseberedskap

Samfunnets ansvar for å sikre kvinners helse og likeverdige helsetjenester

Forskning

Norske Kvinners Sanitetsforening ber om:

- Friske midler øremerket til et kvinnehelseprogram årlig over statsbudsjettet til Norges forskningsråd på minimum 100 millioner kroner

I 2018 lanserte N.K.S. sammen med Kilden Kjønnsforskning rapporten *Hva vet vi om kvinners helse?*. Rapporten viste det samme som *NOU 1999:13: Kvinners helse* bare med mer og nyere fakta; det fortsatt er et stort behov for mer forskning på kvinners helse og kjønnsforskjeller i helse. For å tilby likeverdige helsetjenester er det nødvendig å erverve mer kunnskap om, og innsikt i kjønnsforskjeller, for å deretter å kunne implementere kunnskapen i utformingen av behandlingstilbud tilpasset begge kjønn. N.K.S. mener det er behov for mer enn en strategisk satsing på veien mot likeverdige helsetjenester. Fortsatt er bevilgning til kvinners helse og kjønnsperspektivet for lavt til å forsvare egne programetableringer, og det er langt igjen til et tilstrekkelig nivå for å nå formålet. Det er derfor behov for systematisk og årlig bevilgning som organiseres gjennom et eget program. N.K.S. mener det er behov for årlig øremerking av minimum 100 millioner til et eget forskningsprogram om kvinners helse i Forskningsrådet.

Strategi, tiltak og midler

Norske Kvinners Sanitetsforening ber om:

- Midler til å følge opp tiltak fra NOUen om kvinners helse og helse i et kjønnsperspektiv som lanseres 8. mars 2023, og til den nye, varslede kvinnehelsestrategien

Den 5. mars 2021 ble det oppnevnt et utvalg som skal lage en ny utredning om kvinners helse og helse i et kjønnsperspektiv. Utvalget skal levere den 8. mars 2023. Denne nye

NOUen på kvinnehelse vil sannsynlig inneholde forslag til tiltak på mange ulike områder. I tillegg har regjeringen varslet en ny kvinnehelsestrategi som vil bygge på anbefalingene fra NOUen. Det er derfor viktig at departementet tar med dette inn i planleggingen og at det settes av ressurser og midler til oppfølging av dette arbeidet i budsjettet for 2023.

Norske Kvinners Sanitetsforening ber om:

- Midler til ny handlingsplan og medfølgende tiltak som en oppfølging av *Nasjonal strategi om innvandreres helse 2013-2017*

I perioden 2013-2017 hadde Norge en *Nasjonal strategi om innvandreres helse*.

Helsedirektoratet konkluderte med at strategien hadde vært viktig for innvandrerrhelsefeltet og anbefalte blant annet utarbeidelse av en tverrdepartemental handlingsplan. Denne anbefalingen ble ikke fulgt, og strategien ble heller ikke fornyet. Det har nå gått fire år uten en egen strategi for innvandreres helse, og uten en egen handlingsplan. N.K.S. mener at helsetjenestene skal være likeverdige, og at innvandreres behov i prinsipp skal ivaretas av felles overordnede strategier. Vi registrerer imidlertid beskrivelser om at strukturene ikke fremmer likeverdig og god helse i tilstrekkelig grad, da helsetjenesten ikke var klar for å inkludere innvandrerperspektivet som en integrert del av overordnede strategier allerede fra 2017. Det finnes mye forskning på feltet, og vi vet hva utfordringene er. Det er nå tid for konkrete tiltak. N.K.S. ønsker derfor at det utarbeides en tverrdepartemental handlingsplan i tråd med Helsedirektoratets egne anbefalinger fra 2017. N.K.S. ber om at det settes av ressurser og midler for å gjennomføre dette.

Norske Kvinners Sanitetsforening ber om:

- Midler til Helsedirektoratet for å følge opp frivillige og pasientorganisasjoners involvering i implementering av *Strategi om å øke befolkningens helsekompetanse*
- Strategi for å øke helsekompetansen i befolkningen ble lansert i 2019 og gjelder i perioden frem til 2023. N.K.S. er glade for økt fokus på helsekompetanse, både for den generelle befolkningen, og spesielt for utsatte grupper. Helsedirektoratet har gjort og gjør en svært god jobb med implementeringen av strategien. I strategien er det nevnt at ved å involvere frivillige og pasientorganisasjoner i utviklingen av den videre innsatsen på helsekompetanse kan tiltak bli mer treffsikre og nye målgrupper kan nås. N.K.S. er svært fornøyd med at frivilligheten planlegges inkludert i den videre innsatsen for å øke helsekompetansen. Vi vil derfor be om at midler gjøres tilgjengelig for Helsedirektoratet som kan lyse ut tilskudd til frivillige- og pasientorganisasjoner som nettopp ønsker å bidra til dette.

Likeverdige behandlingstilbud

Norske Kvinners Sanitetsforening ber om:

- Det opprettes et nasjonalt kompetanse-, diagnose- og behandlingssenter for alvorlig endometriose og adenomyose

Sykdommer som bare rammer kvinner, som endometriose og adenomyose har store kunnskapshull og behandlingstilbudet er ikke tilfredsstillende. Endometriose er en sykdom som rammer opptil 10 % av alle kvinner. Samfunnskostnadene på dette er estimert til rundt 13 milliarder i året, basert på svenske tall. Kvinnene som rammes av endometriose har en gjennomsnittlig ventetid på diagnose på syv år. N.K.S. mener at det bør opprettes et nasjonalt kompetanse-, kunnskaps- og behandlingssenter for alvorlig endometriose og adenomyose, samt pakkeforløp for både diagnose og behandling.

Norske Kvinners Sanitetsforening ber om:

- Øremerkes midler til helseforetakene for å bygge opp gode og flere tilbud om vulvaklinikker

I løpet av livet vil 10–20 prosent av kvinner få en kronisk lidelse i vulva. Dette gir store plager og hverdagslige lidelser som går utover helse og livskvalitet. I Norge har vi kun tre offentlige vulvapoliklinikker som har åpent fra én gang i uken til én gang i måneden. Ventetiden varierer fra seks måneder til tre år. N.K.S. mener derfor det må øremerkes midler til helseforetakene for å sikre bedre tilgjengelighet i eksisterende tilbud og behov for å opprette flere vulvaklinikker.

Tilgang på kunnskap

Norske Kvinners Sanitetsforening ber om:

- Settes av midler til en kvinnehelseportalen på nett 5 millioner kr
- Rapporten *Hva vet vi om kvinners helse?* fra 2018 var et forprosjekt til kvinnehelseportalen.no. Målet var at forprosjektet skulle danne et grunnlag for en nettportal som dokumenterer, systematiserer og formidler norsk medisin- og helseforskning om kvinners helse og kjønnsforskjeller i helse. Noe tilsvarende finnes ikke i dag. Målet med en slik kvinnehelseportal vil være å gjøre forskning tilgjengelig for allmennheten ved å samle og systematisere forskning på kvinners helse og kjønnsforskjeller i helse i et livsløpsperspektiv. Ved å formidle kunnskap som ellers kan være vanskelig tilgjengelig, vil portalen øke folks mulighet til å ta bedre vare på helsa og gjøre riktige valg. Portalen skal rette seg mot allmennheten – som potensielle pasienter, pårørende og brukere av helsetjenester. Siden portalen tar for seg forskning som ser på kjønnsforskjeller i helse, vil den være av interesse for både kvinner og menn. I tillegg vil portalen rette seg mot leger og andre helsearbeidere, forskere og studenter på medisin- og helsefeltet, samt pasient- og brukerorganisasjoner, interesseorganisasjoner og andre ideelle organisasjoner. Ansvaret for opprettelse av kvinnehelseportalen bør ligge hos Kilden kjønnsforskning, og midlene bør derfor gå til Norges Forskningsråd, øremerket til Kilden kjønnsforskning. Summen det bes om er en oppstartsum, og deretter vil portalene ha betydelig lavere driftskostnader.

Norske Kvinners Sanitetsforening bidrag til å sikre kvinners helse og likeverdige helsetjenester

Norske Kvinners Sanitetsforening ber om:

- Styrking og tilrettelegging for en likeverdig og individuell svangerskaps-, fødsels- og barselomsorg gjennom tilbudet om flerkulturell fødselsstøtte (Flerkulturell doula) til gravide innvandrerkvinner i en ekstremt sårbar livssituasjon på 4.6 millioner kr

Norske Kvinners Sanitetsforening styrker og tilrettelegger for en likeverdig og individuell svangerskaps-, fødsels- og barselomsorg gjennom tilbudet om flerkulturell fødselsstøtte (Flerkulturell doula) til gravide innvandrerkvinner i en ekstremt sårbar livssituasjon. Norsk og internasjonal forskning viser at kvinner med innvandringsbakgrunn er overrepresentert i flere negative statistikker knyttet til fødsels- og barseltiden. Innvandrerkvinner er overrepresentert blant dem med barseldepresjon, har høyere risiko for alvorlige komplikasjoner under fødselen, får mindre smertelindring, har høyere risiko for dødfødsel og er mer utsatt for mødredødelighet. Dette kan delvis være på grunn av dårlig kommunikasjon i aktiv fødsel. Her kan en flerkulturell doula hjelpe som en emosjonell og praktisk støtte. Ved årsskiftet 2021/22 sto tilbudet i fare for nedleggelse ved 11 kvinneklinikker/fødeavdelinger grunnet manglende finansiering. Tilbudet ser ut til å bestå i 2022 grunnet søkbare stimuleringsmidler fra Stiftelsen Dam. Tilbudet mangler fortsatt forutsigbarhet og det er usikkert hvordan og om tilbudet kan driftes i 2023. Vi ber derfor om at det blir avsatt midler til Flerkulturell doula i statsbudsjettet for 2023. Gjennom fire år er tilbudet bygget opp, godt forankret i kommune- og spesialisthelsetjenesten, og tillit er etablert hos målgruppen selv. I driftfasen vi nå går over i er det en forutsetning at sykehusene selv kjøper ut jordmorkoordinatorer for å koordinere tilbudet lokalt. N.K.S. ønsker å videreføre og skalere opp tilbudet. På sikt vil vi kunne tilby støtte til 1000 kvinner i året ved minst 16 kvinneklinikker/fødeavdelinger over hele landet, men er avhengig av finansiering. Vi ber om 4.6 millioner kroner til nasjonal koordinering, rekruttering, oppfølging og lønn til de flerkulturelle doulaene.

Norske Kvinners Sanitetsforening ber om:

- Likebehandling av N.K.S. Veiledningssentre for pårørende til mennesker med rus og psykisk helseutfordringer gjennom finansiering over statsbudsjettet på 15 millioner kr
- N.K.S. Veiledningssentre for pårørende til mennesker med rus og psykisk helseutfordringer er et profesjonelt lavterskeltilbud som gir gratis veiledning, enten i grupper eller individuelt til barn, unge og voksne. De ansatte har helsefaglig kompetanse til å møte de behovene hvert enkelt individ har. Behovet for våre tjenester har økt jevnt siden 2015, og i år gir våre 16 ansatte veiledning gjennom om lag 11.000 pårørendesamtaler. Vi har satset spesielt på barn og unge som pårørende til foreldre med rus og psykisk helseutfordringer. Veiledningssentre er en viktig forlengelse av kommunens tilbud, og vår kompetanse på pårørendearbeid blir brukt aktivt i kommunens arbeid. Våre veiledere blir invitert inn til å undervise på høyskole- og universitetsutdannelse, og driver utstrakt informasjon- og

opplysningsarbeid. Arbeidet vårt er i hovedsak finansiert av en årlig tilskuddsordning i regi av helsedirektoratet, en ordning som er svært ressurskrevende både å søke og rapportere på, og som skaper stor usikkerhet for oss som arbeidsgiver gjennom årlige tildelinger, som har blitt redusert hvert år og i tillegg svares ut først i mars/april. N.K.S. Veiledningscentre arbeider på lik linje med andre aktører som har større forutsigbarhet gjennom finansiering direkte over statsbudsjettet. Vi ønsker å sikre like vilkår og større forutsigbarhet for våre ansatte og i tilbudet til pårørende.

Frivillige organisasjoners bidrag til å sikre trygge lokalsamfunn gjennom frivillig helseberedskap

Norske Kvinners Sanitetsforening ber om:

- I samarbeid med Røde Kors og Norsk Folkehjelp ønsker vi en styrking av den frivillige helseberedskapen ved å opprette en egen post for driftsstøtte/frie midler på 30 millioner kr

Pandemien har vist hvor avgjørende frivilligheten er i den nasjonale helseberedskapen. Organisering og bemanning av teststasjoner og vaksinstasjoner, utkjøring av mat og medisiner til personer i karantene og isolasjon er noen eksempler på dette. Det samme er spredning av informasjon til utsatte grupper. Pandemien har medført stor innsats fra frivillige organisasjoner, og det er behov for økt og forutsigbar støtte til de frivillige helseberedskapsorganisasjonene. Koronakommisjonen påpekte hvor viktig og hvor sårbar grunnberedskapen er. Her må vi være bedre forberedt til neste krise, og samarbeid må inn i varige forutsigbare strukturer. Sanitetskvinnene har over 3500 beredskapsfrivillige som samarbeider med 150 kommuner. Frivillige har lagt ned godt over 100 000 frivilligtimer bare i forbindelse med koronavaksinering, i tillegg til annet koronarelatert arbeid. Dette har bidratt til høyt vaksinasjonstempo, god utnyttelse av ressursene og ikke minst avlastning til helsepersonell. Innsatsen er ikke over, nå står influensavaksinering og dose 3-vaksinering for tur. Det er ressurskrevende å rekruttere, lære opp, organisere og koordinere frivillige som på kort varsel kan bidra i denne omsorgs- og helseberedskapen. De tre nasjonale frivillige organisasjonene som har bistått i koronainnsatsen i samarbeid med Helsedirektoratet og DSB fra mars 2020 ber om en grunnstøtte for å kunne opprettholde og styrke den frivillige helseberedskapen, etter samme modell som justis- og beredskapsdepartementet har for de frivillige organisasjonene innenfor søk- og redning.

Med vennlig hilsen
Norske Kvinners Sanitetsforening

Grete Herlofson
Generalsekretær